

PUT DO PESME

(Dragica S. Ivanović: *Osvešćeni zaborav*, Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani“, Kraljevo, 2010)

Krajem osamdesetih godina minulog veka Novica Petković je ukazao na to je do tada u našoj književnoj nauci bilo radova u kojima se ispitala „poetika nekog književnog dela ili pisca, ponekad i žanra“, ali onoga čega nije bilo često ni dovoljno „to je izdavanje imanentne poetike“, kao zasebnog predmeta istraživanja.

Nedostatak tog vida analitičkog čitanja dela srpske književnosti postao je očigledniji onda kada su počele da se pojavljuju knjige koje su iz te perspektive sagledavale stvaralački učinak pojedinih pisaca. Upravo to je učinila Dragica S. Ivanović u studiji *Osvešćeni zaborav* u čije je predmetno središte postavljena upravo „imanentna poetika Branka Miljkovića“. A budući da je imanentna poetika, kako je sam Petković pisao, ona koja „postoji unutar književnosti, u tekstovima koje smatramo književnim, a ne naučnim“, onda je bilo očekivano da se i u studiji ove autorke najintenzivnija istraživačka pažnja usmeri upravo na tu grupu/klasu tekstova koji ulaze u sastav opusa ovog malovekog pisca. Tako su u krug njenog istraživanja uključeni tekstovi Miljkovićevih pesama i eseja, ali u širem opsegu i tekstovi prevoda, intervju a i drugih srodnih iskaza i zapisa.

Podrazumevajući da se imanentna poetika može iščitavati i iz različitih metatekstualnih iskaza, u hermeneutičkom krgu ove autorke uočavane su, kako bi rekao Cvetan Todorov, brojne „mogućnosti u književnom stvaralaštvu koje je izvršio jedan autor“. U slučaju njenog izabranog pisca to je značilo da se prepoznaju, izdvoje i sistematično opišu neke gradivne činjenice Miljkovićevog stvaralačkog postupka unutar kojeg mogu da se, potom, diferenciraju i one vrednosti koje književna nauka naziva eksplicitno poetičkim, a oni se tiču poetičkih iskaza, kao i one pojedinosti koje imaju karakter implicitne poetike, a koje se dadu iščitati iz poetičkih figura. U takvoj analitičkoj optici koja se proračunato i metodično širi i sužava, postalo je moguće da se načelno razazna i u kratkom tekstu uvoda istakne kako je „razumevanje poetoloških stavova“ jedan od „ključeva za tumačenje“ Miljkovićeve poezije složenih i, često, zatamnjenih značenja. Toj mogućnosti razumevanja ova je autorka čitaoca privela aktiviranjem jednostavnog, na saznanom iskustvu zasnovanog, produktivnog metodološkog obrasca u okviru kojeg je pregledan i poučan književno-istorijski uvod podrazumevan, nužan.

Zbog toga je u početnom poglavlju ove studije autorka nastojala da argumentovano pokaže kako se, na koji način i u kojoj meri, Miljkovićeva stvaralačka praksa i poetička svest korenski oslanjala na sasvim konkretne stvaralačke uzore i podsticaje. Neki od njih su re-interpretativno prepoznati u okrilju tradicije francuskog simbolizma i nadrealizma, dok su drugi očitovani u nasleđu ruske simbolističke književnosti. Naročiti autorkin istraživački

prinos u ovoj studiji vidan je i u tom osnovanom akcentovanju uticaja ruskih izvora na Miljkovićevu poeziju i poetiku.

U rekonstruisanju dijahronijskog niza Miljkovićevog „duhovnog nasleđa“ u koje su ugrađeni brojni, različiti i ne uvek lako samerljivi književni, filozofski i kulturološki podsticaju, bilo je za formiranje potpune kulturnoistorijske slike potrebno da se u ovoj studiji opiše i sam trenutak u kojem se ovaj pesnik objavio. Oslanjajući se na trud ranijih istraživača i tumača, Novice Petkovića, Aleksandra Jovanovića i Radivoja Mikića najpre, autorka je delično prihvatila vezivanje ovog pesnika za pojavu srpskog *neosimbolizma*.

Iznoseći o tome sopstvene rasudne uvide i shvatanja, ona se nije podrobnije zanimala cepidlačkim književno-istorijskim klasifikovanjem, korigovanjem i preocenjivanjem različitih konstatacija prethodnika već je, neke podrazumevajući, a druge mimogred osporavajući, svoj interpretativni pogled usmerila ka vrednosnim suštinama Miljkovićevog poetskog pisma. Krećući se tim misaonim pravcem ona je svoj analitički pogled usmerila ka njegovoj stvaralačkoj gramatici koja nije bila ni jednostruka ni čisto formalna, već veoma slojevita, razučena i složena. Otuda su u fokus njenog istraživanja najpretežnije i bili uvođeni sami poetski i metafizički tekstovi kao osnovni predmet. Na njihovim primerima kroz analizu, istorijsku analogiju i različita međutekstovna sameravanja i poređenja, ona je pokazala u kojoj meri „usmerena na sebe samu, Miljkovićeva poezija obuhvatnije i celovitije izlaže pesnikovu poetološku misao“, posebno u odnosu na kritičke i esejističke tekstove u kojima je ovaj *princ poezije* „svoje stavove direktnije iskazao“. Tako čineći, ova je autorka, zahvatajući široko i u predspremi i u analogijama, na znatnom broju reprezentativnih primera pokazala doslednu usmerenost i prihvatljivu, valjane, pa i značajne rezultate svog istraživačkog poduhvata. A on je, opet, pokazao da je određena nejasnost u Miljkovićevoj poeziji bila stvaralački programirana; da je ona bila produkt njegove izrazite poetičke samosvesti koja je jedna od njenih suštinskih odlika.

Takvo stanovište je na stranicama ove knjige često isticano, pa čak i zaoštavano do jezgrovite konstatacije da je u skoro svaki Miljkovićev poetski tekst upisano njegovo poetičko znanje, ili samosvesna želja da se vidno prikaže neki od elemenata njegovog konstruktivnog (stvaralačkog) postupka. Otuda je i bilo potrebno da se osvetle načini i vrednosni stepen prožimanja njegove teorijske i praktične poetike. Jer je tek pri takvom interpretativnom sagledavanju postalo vidljivo kolikom je eruditnom i opštom tehničkom spremom, u izgradnji svog poetskog sveta i izraza, raspolagao ovaj *ukleti* pesnik. Kao i koliko je on stvaralački (eliotovski) bio oslonjen na vrednosti kulturne tradicije, kako nacionalne tako i opšte. Iz tog razloga je na taj aspekt Miljkovićevog stvaralaštva i bila koncentrisana znatna hermeneutička pažnja ove posvećene, eklektičkim oslanjanjima i korektivnim pa i polemičkim ukazivanjima sklone, obaveštene autorke.

Svoju primernu teorijsku i metodološku obaveštenost i interpretativnu umešnost ona je pokazala i onda kada je uspevala da raščita složen podtekst pojedinih Miljkovićevih pesmama i poetskih ciklusa koji se oslanjao na elemente mita i činjenice istorije, kao i u onim segmentima svog rada u kojima se usredsređivala i na druga međutekstovna prožimanja: veze i relacije koje je Miljkovićeva poezija samosvesno stvaralački uspostavljala. Iz takve međutekstovne situacija autorka je, uz neophodna oslanjanja na relevantan trud prethodnika, došla u posed zaključka da je ovaj pesnik ostao dosledan shvatanju poezije kao

„osvešćenog zaborava“. I na tom stanovištu potom izgradila svoju interpretativnu zidanicu u kojoj je posebno istaknuto kako je Miljkovićeve poezija stvaralački potvrda njegove teorijske obaveštenosti i visoke poetske samosvesti koje su utemeljene u njegovim „poe-tološkim shvatanjima“. A njegova brojna praktična poetska rešenja u kojima je uspeo da ujedini i prevaziđe različite poetičke neusaglašenosti, na sasvim konkretan način su odredili pravce kojima se teorijska misao o umetnosti pisanja poezije kasnije kretala.

Vidnu književno-naučnu vrednost svog istraživačkog truda Dragica S. Ivanović je u ovoj studiji postigla pažljivim usredotočenjem na najvažnija polja Miljkovićeveog pevanja i mišljenja. Mada je umela i da svoj predmet obuhvatnije sagleda tako da se samosvrhovito pokaže nivo opštijeg znanja, spremnost da se argumentovano koriguju neka ranija mišljenja tumača, kao i sposobnost da u osnovi pregledno i jasno izloži sopstvene interpretativne uvide i stavove, pokazuju da se njena analitička usmerenost nije iscrpljivala samo u opisu imanentnih vrednosti razmatranih književnih tekstova. Aktivirajući i iznova spajajući konce književnog i kulturnog pamćenja ona je, oslonjena na kulturnu memoriju, pokazala i kolika je snaga i vitalnost naše kulture u kojoj poezija zauzima posebno mesto. A u toj posebnosti poetske umetnosti, doprinos Branka Miljkovića je prekretnički i izrazito vredan. Zbog toga je i bilo potrebno da se suma njegovog književnog dela iznova, sa novim akcentima, pouzdano interpretativno osvetli. Jer književnost najintenzivnije živi i znači, kada se tumači.